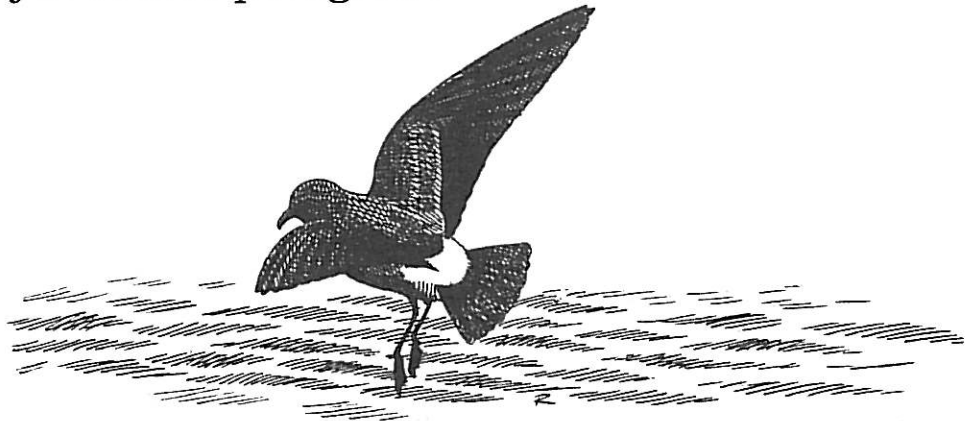

Havsvale *Hydrobates pelagicus*

Global utbredelse

Havsvalen er Atlanterhavets minste sjøfugl. Den er utpreget østatlantisk, men artens nattaktive opptreden i koloniområdene gjør at hekkeutbredelsen ikke er kjent i detalj. Hekkeområdet omfatter det meste av den europeiske Atlanterhavskysten og Middelhavet øst til Tyrkia. Totalbestanden er anslått til mellom 135.000 og 380.000 par (Evans 1984, Lloyd m.fl. 1991). Mer enn 90% av fuglene hekker i nordvestlige Storbritannia (Shetland og Orknøyene), på vestkysten av Irland eller på Færøyene, som har omtrent like store populasjoner. I dette kjerneområdet er det kort avstand ut til kraftige frontsystemer langs Atlanterhavsstrømmen like utenfor kontinentalsokkelen.

Et firesifret antall par hekker på Vestmannaøyene, Island. Malta har minst 10.000 par, men bestandene i Sør-Europa er ellers små. Arten hekker sør til Kanariøyene som har ca. 1000 par. Havsvaler registreres regelmessig langt inn i Nordsjøen og Barentshavet, men er ikke påvist hekkende der. De påtreffes sporadisk nord til Spitsbergen, og vinddrevne individer finnes unntaksvis langt inne på Kontinentet.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Havsvalene hekker i kolonier på gresskledte øyer ytterst på kysten, i noen tilfeller på fastlandet når skjærgård mangler. Første norske hekkefunn ble gjort på Røst (NO) i 1961 (Helling 1962), men alt i 1920-årene var det kjent at arten forekom der (Myrberget m.fl. 1969). Siden 1964 er nær 7000 havsvaler ringmerket på Røst, og uvanlig mange er fanget flere ganger (Anker-Nilssen 1993). Selv om antall konkrete hekkefunn er mindre enn 50, hekker trolig et firesifret antall havsvalepar innenfor denne øygruppen.

I landet forøvrig er flest havsvaler registrert på kysten omkring Stadt og Møre. Her er nær 4000 individer merket det siste tiåret, og arten hekker sannsynligvis på Runde (MR) (Folkestad 1982a). Havsvale er ellers påvist hekkende på Bleiksføy (NO), og det er funnet klare hekkeindikasjoner på Sklinna (NT), Fuglenyken (NO), Frugga (NO), Sør-Fugløy (TR) og Gjesvær (FI) (Folkestad 1982a, Barrett & Strann 1987, Nygård & Einvik 1991, K.-B. Strann pers. medd.). Arten er fanget i nett på flere enn 60 lokaliteter spredt langs hele kysten, men bare 20 steder (hvorav 8 Røst-øyer) er den fanget uten bruk av lokkelyd som lett tiltrekker streifende, ikke-hekkende individer.

Havsvalens utbredelse i Norge er trolig bestemt av frontsystemer hvor forekomsten av planktoniske byttedyr er ekstra god. Med kort avstand til slike områder ytterst på sokkelen, er Nordvestlandet og områdene fra Lofoten til Vest-Finnmark spesielt gunstige.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Den norske bestanden er anslagsvis mellom 1000 og 10.000 par, men vurderingen er høyst usikker. Den store utvekslingen av fugler mellom norske lokaliteter (Anker-Nilssen 1993) tyder på at bestandsstørrelsen kan ha vært overestimert, selv om det nok er flere uoppdagede kolonier. Det er ingen data som kan belyse bestandsutviklingen i Norge, men det er påvist tilbakegang i Sør-England (pga. måker?) og i Middelhavet (Lloyd m.fl. 1991).

Hekkebiologi

Som andre stormfugler har havsvalen en svært langsom reproduksjon (alltid bare ett egg) og sen kjønnsmodning (4-5 år). Dette oppveies av lav voksendødelighet (12-13% pr. år, Scott 1970). Den hittil eldste norske fuglen var minst 27 år da den sist ble kontrollert på Røst i 1993.

Egget veier ca. 25% av fuglens kroppsvekt og legges oftest direkte på underlaget i et dypt hulrom i bakken (f.eks. under steiner, i ur, eller i en jordgang etter lunde, havlire eller kanin). I bløt jord kan fuglene grave noe selv. For å unngå predasjon må de ankomme og forlate kolonien i mørke. I Nord-Norge utsettes derfor eggleggingen til august. Rugetiden er ca. 40 døgn, og ungen blir i reiret 60-70 (50-80) døgn. Dette betyr at noen unger ikke forlater kolonien før tidlig i desember.

Trekkforhold

Havsvalene overvintrer i det sørøstlige Atlanterhavet, hvor spesielt store ansamlinger er påtruffet utenfor Sør-Afrika. Takket være betydelig satsing de siste årene, omfatter det norske gjenfunnsmaterialet over 1200 funn mellom lokaliteter. To funn er til Sør-Afrika (begge fra Røst), mens 12 fugler er kontrollert i Portugal i juni. Det er nær 350 funn mellom Norge og Storbritannia og 22 funn til/fra Færøyene, mens 4 islandske og 1 nederlandsk fugl er kontrollert i Norge. Fuglene kan tilbakelegge lange distanser på svært kort tid. «Norgesrekorden» er fra Røst til Runde (630 km) på maksimalt 41 timer.

Tycho Anker-Nilssen

Havsvale *Hydrobates pelagicus*

2 ● Konstatert hekking

8 ● Sannsynlig hekking

6 • Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

